Број 11. Ср. Карловци, субота 10. (23.) новембра 1918. Година I.

ГЛАСНИК — GLASNIK

Излази двапут недељно: средом и суботом.

Izdaje Odbor Narodnoga Veća u Sr. Karlovcima.

Cena do kraja god. K 5·— Pojedini broj 40 potura.

Осећање народнога јединства

Дело уједињења довршено је. Српска је војска заузела већ положаје од Сегедина, па преко Суботице до Печуха, и даље до словеначке границе. Тако су на северу одређене већ границе нове наше заједничке отаџбине, државе Срба, Хрвата и Словенаца. Са западне стране означује границу море, а на југу и истоку утврдила је границу јуначка десница већ отпре. Сада смо ми уједињени, поносни смо и велики.

Чекамо само, да се за који дан састане мировна конференција, па на њој да буде, да тако кажемо, запечаћено оно, што је дивно јунаштво српске војске и њезиних савезника створило.

Војска ће затим да се разиђе својим кућама, а на нама ће бити, да наш дом уредимо што сретније, што боље, да нам буде што лепше, што топлије, што пријатније.

Наш заједнички дом, свих нас Срба, Хрвата и Словенаца! Одељени смо досада вековима живели. Непријатељи наши сејали су међу нас мржњу, одалечавали једног од другога. А ми се нисмо довољно познавали, зазирали смо један од другога. Били смо си туђи. Но то су само тужне успомене из прошлости.

Данас смо уједињени. Гледамо се очи у очи, познајемо један у другом брата, којег дуго није видео, за којег дуго није знао. Па што се више гледамо, осећамо, да смо од часа до часа један другом ближе, да се разумемо, да се волемо. Браћа једне мајке и оца једнога. Да, данас смо уједињени. Многи међу нама не може то још да верује. А многи се пита, да ли смо ми *доиста једно*, да ли *осећамо да смо једно*, и да ли нам је *какова корист*, свима нама заједно, Србима, Хрватима и Словенцима, *од јединства!*

Наука је давно већ решила, да смо ми једно. За њу не постоје разлике између посебног српског, хрватског или словеначког типа. За њу је то давно већ утврђено, да је то тип један те исти, а разлике, које се показују, да је само створио двојаки историјски развитак, и то код Срба под утецајем истока, а код Хрвата и Словенаца под утецајем запада. Зато и страни научни свет, кад год говори о нама, означује нас само једним именом, југославенским, а под тим именом разуме оно, што ми означујемо именом српским, хрватским и словеначким. За науку и за страни свет ми смо, дакле једно.

А да ли ми *сами осећамо*, да смо једно? У чему би морало лежати то наше осећање? Да ли ми осећамо *само* српски, хрватски или словеначки, или сваки онај, који народно осећа, да ли тај осећа и мора осећати *и* српски, *и* хрватски *и* словеначки? Тврдимо, да сваки наш појединац, у кога је развијено национално осећање *мора осећати и српски и хрватски и словеначки*. Осећање само српско, хрватско или словеначко било би му претесно. Задовољити га не би могао. Национално осећање само српско, по својем је појму тако широко и пуно, да оно не може да обухвата само онај део нашега народа, који се назива српским, већ мора поћи даље, мора да се прошири и преко оног дела нашега народа, који носи хрватско име. Исто је тако и код Хрвата који национално осећају. То су наши стари добро осећали. Само тако се може разумети да се налазило појединаца, који су тврдили, да нема Срба, или да нема Хрвата. Једни су називали све оне, који говоре нашим језиком, Србима, а други Хрватима.

Није то било само улудо казано. Они су осећали национално; осећај јединства код њих је био тако снажан, да је обухватао сав наш народ, и називао га баш оним именом, које је њему било најмилије. Погрешка је била, што се ради имена, и само ради имена водиле толике борбе. Само осећање народнога јединства било је и код наших старих добро схватано и осећано, само још није било довољно тачно изречено.

Није читава ствар само у имену. *Главно је у осећању.* Јер онај, који осећа јединство, он неће мислити толико о три имена, српском, хрватском или словеначком, о двојаком календару, о три заставе, о латинском или ћирилском писму. Он неће о томе толико мислити, колико ће осећати за сав наш народ од Соче до Дојрана, које носи сва три имена, има два календара, два писмена и три заставе. Уза све ове неке спољашње разлике, које је време створило, а време може и да уклони, он ће осећати да је то један те исти народ, он ће га једнако волети, једнако осећати за онога из Крапине, као и за онога из Ужице, Идрије, Сплита, Мостара или Никшића. За таког човека, неће бити питања, да ли ће да рачуна време по старом или новом календару, хоће ли писати ћирилским или латинским писменима, а кућу своју да ли ~~ће~~ украсити словеначком, хрватском или српском заставом. За њега ће бити све то његово, он ће осећати, да је његово и једно и друго и треће. Зато неће он морати мислити, да ли ће да пише ћирилицом или латиницом, јер га у првом случају не би читали Хрвати и Словенци, а у другом Срби. Зато он неће морати вешати на кућу српску заставу да угоди Србима, хрватску да ју Хрвати радо гледају, а словеначку, да се Словенцима не би замерили. За човека, који истински осећа јединство, све је то његово, он сва та посебна обележја појединих делова нашега народа једнако воле. Она су му сва једнако мила. Зато ће он моћи да каже: имам два писмена, могу писати ћирилицом и латиницом, па ћу писати ма којим писменима, јер су оба моја. А када ће китити кућу заставама, онда ће рећи: имам три заставе, које су ми једнако миле; све три су моје, па ћу окитити кућу ма којом од њих, или свима трима заједно.

У томе је дакле наше народно осећање. Сваки онај, који дубоко осећа Српство, он самим тим већ осећа у себи Хрватство и Словенство. А сваки, који је добар Хрват, јер је дубоко осетио Хрватство, он је подједно добар Словенац и добар Србин.

Али кад ми и неби баш тако осећали, да смо једно, и онда би било потребно, *да будемо заједно.* Док нисмо још били уједињени, тражили смо, да се ујединимо, а сада када смо уједињени, била би не само срамота, већ највећа лудост, кад не би остали заједно.

Наша је радост бескрајна, што смо уједињени. Осећамо да смо снажни, славни и велики. Али велики само док смо заједно, док смо уједињени и док смо једно. Само сви ми заједно, Срби, Хрвати и Словенци моћи ћемо остати велики и снажни, док будемо заједно. Ово није само захтев нашега срца, већ нашега разбора и памети.

Немачка се данас распада. Она слаби из дана у дан. Али ко зна, какове ће прилике бити кроз неколико десетака година, и неће ли она постати онда опасном нашом противницом. Са истока и запада биће сапета снажним државама, руском и француском, а према северу неће ни тако моћи да се шири. Једини пролаз, куда ће, ако икада стане Немачка да продире и шири свој утецај, бити ће на југ, на Трст. С друге стране Јадранскога мора налазиће се јака Италија. Најважније питање њезине иностране политике биће, да очува своју превласт у Средиземном мору а на Јадрану да буде што јача. Не смемо заборавити ни Мађарску, која годинама неће моћи да буде наш опасни сусед, али чије настојање остаће увек исто, да добије одушак на море, на наше Јадранско море.

Зато морамо чувати Трст и читаву нашу обалу, јер ако успе ма којему од ових народа да учврсти ногу на нашој обали, онда ће наша будућност доћи у велико искушење. Словеначки део нашега народа чува на најопаснијем месту, у горама повише Трста мртву стражу, па падне ли он, онда су отворена врата преко равница хрватских и славонских чак до Србије. То су задаци, које имају испунити и Срби и Хрвати и Словенци, да границе на све четири стране наше отаџбине буду заштићене и сигурне. Обрана Трста и његове околице није само ствар Словенаца, него исто тако Срба и Хрвата, као што и утврђење источних наших граница није само ствар Срба, него и Хрвата и Словенаца.

Баш зато, ако сви и не верују да смо једно, ако не осећају да смо једно, онда ипак морају знати, да ми *морамо остати заједно*, сви Срби, Хрвати и Словенци, и да се *морамо ујединити*, јер нам је будућност само у уједињењу.

Оснивање југославенске државе

„Journal de Geneve“ јавља, да је на 1. новембра стигао у Женеву уредник „La Serbie“ др. Марковић, а сутра дан да ће стићи др. Трумбић. Бернски „Bund“ јавља, да је на 4. новембра стигао у Женеву српски министар председник Пашић, и о том доласку новине да јављају, да ће у Женеви бити конгрес за оснутак српско-хрватско-словеначке државе. Листови јављају, и то, да ће у Женеви бити приређена велика

народна скупштина грађанства, у којој ће грађанство Женеве изразити своје симпатије Србији. Осим тога „Journal de Geneve“ јавља да грађанство Женеве спрема поздравни телеграм краљу Петру, пригодом ослобођења Београда. Позивају се грађани, да се на телеграму потпишу. У пратњи Пашићевој налази се вођа самосталне странке Драшковић, вођа напредне странке Маринковић и вођа радикалних дисидената Трифковић, даље Трумбић, Јупановић, Мандић, Гацари и Стојановић, који су чланови Југославенскога одбора. Ови имају са председником Народнога Већа загребачкога да утврде југославенску државу, која би имала око 12 милијуна становника. „Bund“ прима из Женеве од 7. о. м.: Конференција делегата српске владе, југославенскога Народног Већа загребачког, опозицијоналних странака Србије и Југославенског одбора у Лондону свршила је своја већања. Конференција је прогласила једногласно и са одушевљењем установљење заједничког министарства Српско-Хрватско-Словеначке државе са прикључком Србије. Даље је конференција прогласила начело, да у унутрашњости српско-хрватско-словеначке државе не смију постојати никакове ни политичке ни царинске границе. Организација до сада постављеннх влада и управа појединих југославенских земаља, укључиво Србије остаје до даљњега. „Bund“ прима из Женеве: Др. Корошец је послао српском министру председнику брзојав, у којем вели: „Пригодом вијести, да је српска војска ослободила главни град, наш поносни Београд, који је тако много препатио, уздрхтала су сва срца у југославенској земљи. Дозволите ми, да будем тумачем опћенитог славља, те да честитам српској војсци, мученичком народу Срба и читавом југославенском народу, који у овом догађају види залог своје сретније будућности“. Уредништво „Journal de Geneve“ обратило се је на др. Корошеца и Чингрију за њихово мнијење о догађајима и промјенама у Угарској. Они су изјавили, да Кароји додуше није германофил, али да његов национални шовинизам и ако није тако бруталан као Тисин, није мање дубок. Тиме што је признао независност Хрватске и позвао Словаке и Румуне у кабинет, мислио је спасти Угарску од потпуног раскомадања и придржати румунске и словачке земље. Др. Чингрија је особито нагласио помањкање свакога здравога увида у догађаје, који владају код мађарских политичара.

„Neue Züricher Zeitung“ јавља: У Паризу у хотелу „Национал“ састали су се 6. о. м. мин. председник Никола Пашић с тројицом бивших министара чланова опозиције и Др. Антун Корошец од Народнога Већа из Загреба, те у име југославенскога одбора др. А. Трумбић. Иза дебате од два дана сложили су сагласно сви комуникеј, у ком наглашују, да је постигнут потпун споразум у свим питањима. Држава СХС има бити јединственом државом од Соче до Вардара, те у њој неће бити никакових политичких ни царинских граница. Комуникеј признаје Народно Веће у Загребу као пријатељску владу, признаје југославенску флоту ратну и трговачку те војску. Садашње се владе на територију будуће југославенске државе сматрају провизорнима, а оснива се заједничко министарство с дванаест министарских портфеља. Ресорти ће се поделити међу српску владу, загребачко Народно Веће и Југославенски клуб. — Спољашње заступство државе СХС према страним државама преузима др. Трумбић.

Milan Pribićević u Zagrebu

U petak 15. o. m. u veče stigao je u Zagreb srpski potpukovnik *Milan Pribićević*. Na stanici je dočekan od mnoštva naroda urnebesnim klicanjem. Omladinci su digli rukama u vis odneli pred salonsku čekaonicu, gde su ga pozdravili uime grada Zagreba gradski načelnik Dr. Stjepan Srkulj, zatim nar. zast. Vilder i uime Slovenaca Dr. Kremer. Pribićević je na to počeo govoriti, ali je ponovo prekinut silnim klicanjem. Kad je jedva došao do reči, izrazio je svoju radost i sreću, što je došao sada u slobodnu Hrvatsku, a onda između ostalog rekao i ovo. Svu svoju mladost, sve svoje sile poklonio sam ideji za narodno ujedinjenje pa sam sretan, što je i hrvatski narod pomogao toj ideji oslobođenja, proglasivši se samostalnim i ujedinjenim s braćom svojom Srbima i Slovencima stopivši se u našu veliku Jugoslaviju. I onaj deo našeg naroda tamo preko Drine i Save oseća zajedno s vama i uvek je pripravan dati sve na oltar naše velike zajedničke nove domovine. Srpska je vojska zaposela sve tačke našeg naroda na severu a evo sada polazi i na naše drago more, da se stavi u službu velike naše ideje i da spreči svaku tuđinsku navalu. Sestre i braćo! Pre odlaska iz Beograda bratska je srpska vlada obznanila svim saveznim državama, da priznaje novoujedinjeni i slobodnim proglašeni narod Slovenaca, Hrvata i Srba, koji stanuje od Timoka pa do Jadranskog Mora, a na konaku u Beogradu i na svima javnim zgradama vije se uz srpsku i hrvatska i slovenačka zastava. Dovršujem, braćo i sestre, za sada uzvikom: Da živi naša sretna novouređena velika Jugoslavija! — Pred stanom dr. Đorđevića, gde je Milan odseo, otpevana je slovenačka, hrvatska i srpska himna. U svom je govoru načelnik Dr. Srkulj naglasio Pribićevićeve zasluge kao organizatora jugoslavenskih legija u Americi, a uime Nar. Veća Dr. Vilder slavio je Milana Pribićevića kao autora revolucionarnoga statuta i istaknuo, da Milan Pribićević danas mora biti sretan, što je doživeo ostvarenje svojih ideala. U „Hrvatskoj Riječi“ izišao je uvodni članak, u kom se govori o životu i radu Milana Pribićevića. „Ovo je ime bilo geslo kroz desetljeća. Ono znači ideju“ počinje članak a svršava: „Prva njegova reč u oslobođenom Zagrebu — novi je njegov apostolat. Odmah prelazi od nedavne još sveže prošlosti na delo, koje nas čeka. Sad imamo da dostojno dovršimo ono, o čemu smo pre samo u snu mogli da mislimo. Oslobođeni smo od tuđe, fizičke sile, ali nas još sapinju duševni okovi. Okovi, koji su kovani kroz stoleća. Još nije svoj našoj braći pala mreža sa očiju, prenaglo je došao prevrat, prenaglo sloboda. Mora da se leče, mora da se ogreju na suncu slobode, da se okupaju na svežem zraku, da uzmognu slobodnim okom obuhvatiti sadašnjost i odrediti svoju budućnost“.

Poslanica Narodnoga Veća SHS seljacima!

Božja milost, onda pravednost, miroljubivost i neizmerna snaga Amerike, Engleske i Francuske, nadalje vernost kraljevine Srbije, pa savezničke junačke vojske, kao i naše staroveko poštenje, mukotrpnost i požrtvovnost oslobodiše nas Slovence i Srbe ispod silovite i nepoštene vlasti nekadašnje austrijske i madžarske države i zadnjeg im vladara Karla. Narodno Veće proglasi dne 19. listopada 1918. volju našu, da budemo u jednoj državi jednaka braća. Hrvatski sabor proglasi dne 29. listopada 1918., da su Dalmacija, Hrvatska i Slavonija s Rekom posve nezavisna država, slobodna od Ugarske i Austrije. K toj državi priključi se naknadno Istra. U iste dane poruči pravedni Wilson, predsednik Amerikanske savezne države, da ćemo mi biti pozvani na mirovne dogovore posle dokončanoga rata, a ne naša tlačiteljica lažljiva austro-ugarska krvnica.

PODLISTAK

Prvi ustanak.

U ove dane neće škoditi, ako se upoznamo nešto bliže s prvim srpskim ustankom. Tada je veliki Karađorđe po prvi put oslobodio Srbiju i srpski narod od turske vlasti i nasilja. Posle nešto više od stotinu godina njegov unuk, današnji kralj Srbije *Petar I.* i njegov praunuk prestolonaslednik *Aleksandar* oslobodiše ne samo Srbiju nego i ceo narod srpski, hrvatski i slovenački, gde god stanuje. Ono dakle, što je započeo Karađorđe, dovršuju pred našim očima njegov unuk i praunuk uz hrabru srpsku vojsku i uz pomoć saveznika. Vratimo se dakle za više od sto godina natrag!

Posle svištovskog mira (1792.) počeše Turci u Beogradskom pašaluku nešto blaže postupati sa Srbima. Po ugledu na druge samoupravne krajeve u turskoj carevini dobiše i oni fermanom (1793.) osamnaest knezova. Beogradski pašaluk posta slobodnom zemljom, a za upravnika dobi novog vezira Hadži-Mustafa-pašu. Povlastice su za Srbe bile u tom, što su od sada plaćali danak po utvrđenom iznosu; u knežinama su upravljali ober-knezovi a po selima knezovi, koje narod bira, a ovi kupe danak i odnose paši u Beograd; imali su pravo slobodne trgovine i slobodnog ispovedaja hrišćanske vere. Janičari nisu smeli ulaziti u pašaluk, a spahije su morale stanovati u gradu. Prilike se dosta poboljšaše. U to Selim III., sultan turski, odluči da provede reformu vojske, ali se protiv toga digoše Janičari, jer se uvađanjem nove vojske išlo za uništenjem janičara. Oni se kao i krdžalije (najamnici) okupiše oko Osmana Pazvan-Oglu, koji je samostalno zavladao u Vidinskom pašaluku. Osman sa janičarima htede da i u beogradski pašaluk ponovo uvede stari red Hadži-Mustafa se branio, a kako nije imao dosta ni vojske ni novaca, dopusti, da se i Srbi naoružaju. Oni to i učine, pobede Pazvan-Oglu, ali se ovaj izmiri sa Portom, i Porta dopusti janičarima da se vrate u Beograd. Janičari stanu udarati, Srbi se braniti, dok ne osvojiše Janičani (1801.) beogradsku tvrđavu, pobiju neke turske spahije pa i dobrog Hadži-Mustafu.

Sad uzeše svu vlast u svoje ruke četiri janičarske poglavice, koji se zvahu Dahijama. Aganlija, Kučuk-Alija, Mula Jusuf i Fočić Mehmed aga. Turska vlada tada beše slaba, dahije su radile šta su htele. Samovoljno su upravljali, sudili, otimali od Srba konje i oružje, napadali na obraz, tukli i ubijali. Srpske starešine pomoću spahija, koje su dahije isto tako počeli globiti i progoniti, pošlju tužbu na sultana. Sultan dahije strogo opomene i zapreti im se, da će na njih dići vojsku od drugoga naroda i vere.

To sve ništa ne pomože. Onda se viđeniji Srbi skloniše u goru. Najživlje se pokret zatalasa u Šumadiji. Đorđe Petrović-Karađorđe, iz sela Viševaca dogovori se 8. novembra 1803. sa znatnijim ljudima i hajducima, da se dignu protiv Turaka. Uz nameru Karađorđevu pristadoše Vasa Čarapić, Janko Katić, Mladen Milovanovič, Stevan Sinđelić, Milan Obrenović i drugi glavniji Srbi. Nabavljali su barut i olovo, i to najviše Karađorđe preko zemunskog trgovca Dragutina Milutinovića; tražili su i svezu sa Crnom Gorom i Hercegovinom.

Dahije doznadu za ovaj pokret, te reše da pobiju viđenije ljude u narodu i da tako silom uguše ustanak. Tako ubiše Aleksu Nenadovića, Birčanin Iliju, Hadži Đeru, Hadži Ruvima i druge. Pošalju i po glavu Karađorđevu u Topolu, ali on nije bio kod kuće, nego je sa Glavašem, hajduk-Veljkom i Vulem Ilićem obilazio sela i spremao ljude na ustanak. Ustanak poče. God. 1804. drugog februara sastanu se ustanici na dogovor u Orašac i izberu za vođu Đorđa Petrovića-Karađorđa, jer su

Tako se u nekoliko dana poruši ono, što postojaše na prevari i nasilju već stotine i stotine godina, pa svanu svima sunce sreće.

Narodno Veće, koje je u pravi čas srelo događaje, pa tim baš od neprijateljske zemlje, koju su imale da pregaze pobedonosne vojske, stvorilo slobodnu državu Jugoslavena, saveznicu moćnih pobeditelja, uspelo je u prvi čas, da spase narod od strašne nesreće i to ovako:

Zapovednik pobedničkih vojska na Balkanu, kao i druge vojskovođe, koji dođoše do naših granica, priznaše nas kao posebnu sebi prijateljsku i savezničku državu Jugoslavensku naroda Slovenaca, Hrvata i Srba, a Narodno Veće zakonitom vladom, s kojom oni stupaju u vezu i ugovaraju sve, što je od potrebe, da se utanači i u dogovoru izvede. Narodno Veće Slovenaca, Hrvata i Srba — SHS — očekuje od svog naroda posluh, da bude sloga i jedinstvo, jer onda se u tu vlast mogu pouzdati vojskovođe pobedonosnih vojska. Ne bude li to, pritisnut će nas tuđe vojske poradi svoje vlastite sigurnosti. Narodno Veće pak poručuje seljacima ovo:

1. Svaki razumni državljanin, dakle i svaki seljak biće odsad sudionik državne vlasti i kako si uredimo državu, onako će nam biti.

2. U našoj državi SHS — Slovenaca, Hrvata i Srba — moći će svaka obitelj danas i za dugo vremena dobiti dosta i to plodne zemlje za svaki posao, a da se nikomu ne učini nasilja, nepravde i šteta. To će se sve provesti po zakonu, jer ako nije po zakonu, nastaće klanje i najzad će oteti sve opake siledžije, pa će najpošteniji, najmirniji i najmarljiviji ostati i opet bez ičega.

3. Svaka vera i crkva u državi SHS bit će slobodna i zaštićena. Službenici crkve biće oslobođeni od svega što ih smeta u njihovom svetom zvanju, u njihovu duhovnom poslu, pa će moći da u narodu goje ljubav i pravu pobožnost.

4. Škole neće smetati mladež pri kućnom i poljodelskom poslu, ali će odrasliju mladež naučiti misliti o poslovima u općini i državi, računati o državnom, općinskom i vlastitom gospodarstvu, da ne bude seljak varan i strašen, da ga niko ne može oštetiti ni silom ni prevarom.

5. Država SHS moći će da se obilato pobrine za invalide i sirote palih vojnika.

To će sve moći da bude:

1. Ako vlada sloga sviju i posluh Narodnom Veću, koje će uvek narodu reći, što radi i što raditi kani, a seljak može svoju da dojavi u općinskom odboru Narodnog Veća.

2. Ako prestane svaka osveta, mržnja, laž, ogovor, prijavljivanje, vredjanje, ponižavanje i uzdizanje, jer to rađa zlom za sve. Pred svetom nas sramoti i baca sumnju, da nismo ljudi za slobodu i za društvo poštenih i razumnih naroda.

3. Ako verujemo mi Srbima i Slovencima, a oni nama i ako nam je svima znano i u pameti, da skupa sve možemo, a pojedince ništa; da nas skupa moćne države primaju u svoje kolo kao nejaka brata, a pojedinca odbijaju od sebe, jer smo i njima nepouzdani, kad smo jedan drugomu. Istok ima plodna polja, zapad more i gore, sredina livade i pašnjake, jug žarko vino i duhan, a svi sve, svaki za sebe ništa!

Bogati saveznici naši pomoći će nam jeftinim zajmom. More će nam nositi silnu dobit, jer ga trebaju Česi i Poljaci, Nemci i Madžari. Nismo među pobeđenim narodima, koji će morati namiriti troškove rata, izgraditi porušeno i popaljeno, uzdržavati invalide i sirote pobediteljeve; nego smo mudrošću našeg vrlog zemljaka Trumbića i Narodnog Veća, pa bratstvom sa Srbima dospeli među pobeditelje, pa ćemo moći učiniti sve za svoju korist i sreću.

Seljaci! Vi doprinosite sa svoje strane slogu, ljubav, mir, rad, razboritost, pa je sigurna Vaša sreća i Vaše dece.

Neka Vam Bog pomogne i sveti zaštitnici, da se očuvate od surovosti, obesti i prkosa, koji sve mogu da upropaste.

U *Zagrebu*, dne 14. studenoga 1918. Za Narodno Veće SHS: Dr. *Ante Pavelić*, v. r. *Svetozar Pribićević*, v. r. Dr. *Jure Turić*, poverenik za pučku štampu.

Протест Народног Већа против пресизања Талијана

Његовој Преузвишености господину Вицеадмиралу Гошеу, главном команданту сједињених власти, Крф.

Телеграфском нотом од јуче имало је Народно Веће СХС част саопћити Вашој Преузвишености, да потврђујући исказе својих посланика Вашој Преузвишености на Крфу, оно ставља за неке посебне одређене циљеве своју целу флоту као и утврде, које се налазе на обали државе Словенаца, Хрвата и Срба на располагање властима Ентенте и Сједињеним државама. Држећи се свеудиљ и овог формалног уговора сматра Народно Веће СХС за своју задаћу приметити, да ниже споменути уговор никако не овлашћује копнене и поморске силе Италије, да сама запоседне наше луке и обалне утврде, да нам узме наше ратне лађе, једну за другом, те да присиле наше поморске часнике и посаду остављати ове направе. Према томе догодиле су се и догађају чињенице, које се противе духу уговора. Тако су се одмах после потписа мира са старим заповедништвом Аустро-Угарске искрцале талијанске чете у Шибенику и запоселе у току од неколико дана све војничке објекте извесивши талијанску заставу. У ово време отприлике један батаљун Талијана држи запоседнут Шибеник и његову околицу, вршећи најстрожији војнички, управни и полицајни надзор, одузимајући без инвентарисања предмете (оружје, одела), који су смештени у војничким магазинима. У пуљској луци заузимају Талијани постепено наше ратне бродове и отпуштају наше часнике и морнаре а постављају талијанске посаде.

Народно Веће присиљено је, да протестира против овакових препорних поступака. Познавајући осећаје високе праведности, доброхотности и пријатељства за нашу ствар, о чему је Ваша Преузвишеност пружила већ доказа, услобођује се Народно Веће обратити се Вама, господине вицеадмиралу с молбом да интервенирате, нека би се вршила упораба наших ратних лађа и утврда у духу горе споменутог уговора.

Било би тим важније, да дела проти којима ми просведујемо, што пре престану, јер садржавају одвише тешку кушњу за нас једва ослобођени народ од столетног јарма, који је најтиранскији од свих јарма, што их је икада познавала историја.

Изволите примити, господине вицеадмиралу уверење нашег високог штовања.

За председништво Народног Већа СХС *Павелић*, *Прибићевић*.

Сазив Народне Скупштине

Срба, Буњеваца и осталих Словена.

Српски Народни Одбор у Новом Саду издао је овај проглас: Дошло је време да Срби, Буњевци и остали Словени у Бачкој, Банату и Барањи одлуче слободно, по својој вољи, којој држави желе да припадну. Тога ради састаће се у Новом Саду 12. (25.) новембра ове године у 11 часова пре подне *Народна Скупштина*. Место састанку је *позоришна дворница* у Гранд-Хотелу.

У ову Скупштину изаслаће свака општина онолики број посланика, колики јој припада према броју душа. Буњевци и остали Словени бирају посланике по општинама тако, да на сваку хиљаду српских, буњевачких и осталих словенских душа бира по једног посланика. Ако преко 1000 пређе број душа са 500, бира општина још једног (н. пр. на 5450 душа бира 5, а на 5501 бира 6 посланика). Општине, које имају мање од 200 душа, имају право бирати у оној општини, која им је најближа, где могу бити за посланике изабрати и чланови прикључене општине. Општине изнад 200 до 100 душа бирају једног посланика. Посланике може општина бирати не само из своје средине. За посланике могу дакле бити изабрати и чланови других општина. Избор посланика мора се обавити најдаље до 10. (23.) новембра о. г. У недељу 11. (24.) новембра може се избор обавити само у том случају, ако би посланици могли доћи у скупштину на време. Колико има душа која општина, изказаће за православне Србе дотична парохијска звања. За Буњевце исказаће буњевачко-српски одбор у Суботици, колики је број душа по општинама. Број словачких и руских посланика одредиће њихови народни одбори према броју душа по општинама. Чим овај позив стигне, месни пододбори Српског Народног Одбора објавиће бубњем а и другим начином, када ће се бирати општински посланици за Народну Скупштину Срба, Буњеваца и осталих Словена. Где још нема месног пододбора, ваља га одмах саставити из људи, који су својим радом стекли угледа и заказати дан избора. Посланици су дужни неизоставно да дођу у седницу Народне Скупштине. Право гласа имају сви мушки и женски чланови општине, који су навршили 20. годину живота. Ко је осуђен због каквог дела или је млађи од 20 година треба да има увиђавности и да не дође на избор. Изабрат може бити сваки бирач. Ако је иоле могуће, треба бирати једногласно, људе, који су по своме роду најугледнији и о којима се може претпоставити, да ће истински заступати вољу оних, који су га изабрали. Ред на биралишту одржава председник месног пододбора, чијим наредбама ваља свако да се покорава, да би се већ и самим избором посведочила зрелост нашег народа да одлучује својом судбином. Пре него што отпочне избор, има се прочитати присутнима овај проглас Српског Народног Одбора, да би се знало, о чему се ради. После довршеног избора, пребројаће се гласови. Председник проглашује изабранима оне, који су добили већину гласова. О избору води се записник, у који ваља убележити дан и место избора, имена изборних часника,

---

u njemu videli čoveka veoma bistra, čoveka neobično poštena i pravedna i stroga. Svi se zakunu pred bukovičkom crkvom da će se boriti protiv Turaka i verni biti starešini svom i narodu. Digoše se sve nahije, i dahije sad htedoše da pregovaraju sa Karađorđem, ali on to odbije. Srbi isteraju Turke gotovo iz svih sela i planina, zauzmu Rudnik, Valjevo i Jagodinu. Pobeđene dahije uzmaknu u Beograd. Ustanici zauzmu Šabac, pa posle neuspelog pregovora u Zemunu kod austrijskog generala osvoje i Požarevac. Kad sultan ču za srpski ustanak i kad dobi molbu od Srba, u kojoj mu objašnjuju, zbog čega su se digli, on naredi velikom veziru Bećir-paši, da umiri beogradski pašaluk. Na dolazak pašin, dahije prebegnu u Adakale. Bećir naredi da se dahije izdadu Srbima. Srbi poslaše Milenka Stojkovića s nekoliko momaka u Adakale, gde dahije biše pogubljene 25. jula 1804.

Toliko, u kratko, vadimo iz historije o ustanku na dahije, a lepo je taj događaj opevan i u pesmi našeg Filipa Višnjića „Buna na dahije“ u petoj knjizi Vukovih nar. pesama.

Šta je dalje bilo i kako je teklo oslobađanje Srbije od Turaka, ispričaćemo drugi put.

број душа, ток гласања и имена проглашених посланика. Изборни записник у овереном препису морају посланици предати председнику Народне Скупштине. Сем тога издаје се сваком изабраном посланику посебна пуномоћ ове садржине: *Пуномоћ*. Данас је у општини Н. . . . за посланика Народне Скупштине Срба, Буњеваца и осталих Словена, која је сазвата у Нови Сад за 12. (25.) новембар 1918. изабрат Н. Н. У . . . ., . . . новембра 1918. Записник и пуномоћ потписују председник и перовођа. У местима, где и прав. Срби бирају, треба записник и пуномоћи снабдети печатом српске црквене општине. Изборне записнике и пуномоћи предаће се Српском Народном Одбору у Новоме Саду, који ће решити о њиховој исправности. Пуномоћи словачких и руских посланика потврдиће њихови народни одбори и приказати их Српском Народном Одбору. Пошто је примирје закључено, а преговори о миру већ су на прагу, морала се Народна скупштина Бачке, Баната и Барање журно сазвати. Не сме се дакле оклевати са изборима посланика. Споразумите се као браћа и настојте да свуда избор буде једногласан. То ће уздићи углед нашем народу. А ко на биралишту квари ред, биће изложен не само јавном презирању, него ће бити и кажњен. Будимо сложни и посведочимо пред културним светом, да смо достојни слободе. У Новом Саду, 4. (17.) новембра 1918. године. За Српски Народни Одбор: *Мита Ђорђевић*, тајник. *Аркадије Варађанин*, потпредседник.

Белешке

Деца освојила једну бившу аустроугарску батерију. Кад се бивша аустроугарска војска повлачила испред јуначке српске војске, догодило се близу Врање, да су војници једне аустроугарске батерије почели презати коње да спасу батерију. У том се зачу неколико пушака и војници, не знајући ко их напада, оставише батерију заједно са коњима и побегоше. Јунаци, који су тобџије напали, у бегство натерали и батерију запленили, беху дечаци од својих 12—14 година, који се дочепали пушака и иза кућа осули ватру на непријатеља, који им је загрдио.

Разне вести

Друштво за заштиту деце. У Београру се под највишом заштитом Ђ. Кр. Височанства Престолонаследника Александра основало друштво за заштиту деце. Задатак је друштва да свој деци указује помоћ и да сву децу заштићава од свију опасности које прете њихову телесном или душевном здрављу. Друштво се нарочито стара о прикупљању напуштене или незбринуте деце наших ратника. У ту ће се сврху оснивати дечја склоништа, дечје кујне, лечилишта за болесну децу, радничке школе за мушку и женску децу, савези Малих Четника и Малих Планинки. Сваки и најмањи прилог добро је дошао. — Прилоге треба слати Главном Одбору „Друштва за заштиту деце“ у Београд, Дворска улица бр. 3.

Поклон војводи Мишићу. 3. (16.) нов. примио је војвода Мишић депутацију београдских Јевреја, који су му предали венац израђен од сребрног новца са натписом „Српске Јеврејке на дан 19. октобра неустрашивој Српској Војсци“. Војвода је љубезно примио депутацију и у име Врховног Команданта и своје захвалио се на лепом држању Јевреја за време рата.

Многа роба у Солуну. У околини Солуна подигнуте су по пољима небројене бараке, пуне дивних ствари: одела, ципела, пиринџе, каве, шећера, и т. д. Све су то наши савезници спремили за нас. Роба ће се почети довозити, чим буду оправљене жељезнице кроз Србију, које су Немци на свом узмаку разорили. Америка се обвезала, да ће једно потпуно мушко одело, са ципелама и шеширом дати за 200 К. И ова потпуна одела већ су стигла у Солун.

Domaće vesti

У јучерашњој седници Одбора Народнога Већа закључено је између осталога:

1) Да се марва може пасти, и суварје купити на ади Калиште, али само који уплате прописану попашу.

2) Придолазак најмлађих мобилизованих годишта одгођен је на неколико дана, јер у Петроварадину још нема кадера, где би се војници пријавили.

3) Замољено је Народно Веће у Новом Саду, да дозволи увоз зелени, купуса, кромпира и т. д. на нашу пијацу. Они, који ће довозити живеж на нашу пијацу, неће требати пропуснице.

4) Зимска попаша (од Дмитрова до Ђурђева дана) повишена је на 10 К.

5) Учитељима и учитељицама комуналних и вероисповедних школа одобрен је скупарински доплатак од 100 К месечно.

На седници су изабрани још градски редари, и створени други неки закључци, о којима ћемо известити у следећем броју.

Српски Соко у Срем Карловцима одржао је у недељу, 4. (17.) о. м. у свечаној дворани овдашње срп. вел. гимназије састанак на који је дошао нарочито леп број женске омладине. После говора заменика старешине, Ђорђа Ракића, и вође, Милана Теодоровића, једнодушно је закључено, да друштво поново отпочне свој рад. Нађене су већ друштвене просторије, отпочело је скупљање чланона и подмлатка и у најкраће време овај први Српски Соко развиће сада и у Слободи први поново своја крила. Здраво!

„Narodna Straža“. „Narodna Straža“ vrši jedno veliko delo. Ona čuva nas, naše osobe i našu imovinu. Zato treba što više građana da se prijavljuje u Narodnu Stražu. Osobito bi trebali da se javljaju bogatiji građani, jer oni imaju više razloga da im imovina ostane netaknuta. Služba u Straži nikoga ne ponižuje. To je služba časna. Svaki treba da bude u službi Narodne Straže, da deca i unučad njegova mogu ponosom sećati se njega, koji je u veliko doba vršio časnu jednu narodnu dužnost.

Захвала Др. Милану Поповићу. Командант места Ср. Карловци 6. (19.) XI. 1918. бр. 131. — Госп. Др. Поповић Милан је великом пожртвовношћу и енергијом уредио војну болницу у овом граду. Част ми је, да му могу сада, кад оставља овај град, изрећи захвалу у име наше нове младе троједине државе Срба, Хрвата и Словенаца. — Командант места: У. з. Копривник, пор

Са поште. Одсада се могу слати поштом пакети на читавом подручју државе Срба, Хрвата и Словенаца. Пакети не смеју бити тежи од 20 кгр. Жито и брашно не сме се ни сада слати у поштанским пакетима.

Poziv pod oružje. U našem su gradu objavljeni pozivi, da nekoliko najmlađih godišta, nekadašnjih austro-ugarskih vojnika, moraju pridoći svojim četama. Ne sprema se nikakovo krvavo kolo, radi čega bi trebalo da se kupi vojsku. Naše narodno ujedinjenje dovršeno je suradnjom naših junačkih saveznika. Nema, dakle, opasnosti da bi naši mladi vojnici morali poći u boj.

Oni su pozvani jedino da čuvaju mir i red, dok se naša nova država posve ne uredi, i dok ne osnuje novu žandarmeriju i policiji. Sada pravi red ne samo u Karlovcima, nego u svima našim krajevima srpska vojska ili nekadašnji srpski zarobljenici. Moramo znati, da je srpska vojska već godinama u boju, da mnogi vojnici nisu videli pet i šest godina svoje domove, pa da je vreme, da se oni ma na kratko vreme vrate svojim kućama.

Naši mladići pozivaju se zato pod oružje, da izmene srpsku vojsku u stražarskoj službi, a kada se prilike srede, biće oni odmah otpušteni svojim kućama.

Poslednje vesti

Pašič, Korošec i Trumbić potpisaše ugovor o osnutku Jugoslavije. Autentične su vesti, koje javljaju, da su Pašić, Dr. Korošec i Dr. Trumbić potpisali u Parizu *ugovor o osnutku jedinstvene jugoslavenske države*. Narodno Veće u Zagrebu priznato je kao saveznička vlada, a jugoslavenska vojska i ratna mornarica kao saveznici. Za delegate Narodnoga Veća kod antantinih vlada imenovan je Dr. Trumbić.

Савез и после рата. У једном свом говору у скупштини изјавио је министар председник Клемансо, да ће Савезници и после овог рата одржати свој савез.

Madjarska republika. Kralj Karlo IV. odrekao se ugarskog prestola, a 16. novembra po novom proglašena je Ugarska svečano nezavisnom, samostalnom, narodnom republikom. Dotle, dok konstituanta drukčije ne reši, glavna državna vlast ostaje u rukama narodne vlade, kojoj je na čelu Mihajilo Karolji.

Napredovanje srpskih četa u Madjarskoj. — Peštanski list „Világ“ piše novembra 17. ovo: Srbi u potpunom redu posedaju ona mesta, koja se nalaze iza demarkacijone linije. Dospeli su već i do Temišvara. U petak po podne naime stiglo je jedno odelenje četvrtog srpskog konjičkog puka u blizinu Temišvara, ali u sam grad nije ušlo, nego se zadržalo u jednom predgrađu i tu će pričekati dok Makenzenove čete ne odu iz grada. To će po svoj prilici biti u nedelju i onda će Srbi ući u Temišvar. Za sada su dve divizije na putu u grad. Osim srpskih očekuje se i dolazak francuskih i engleskih trupa u grad. Inače su Srbi već zauzeli liniju Pečuj — Baja — Subotica — Veliki Bečkerek — Temišvar — Lugoš — Oršova, koja linija odgovara demarkacijonoj liniji, utanačenoj beogradskim primirjem. Sa Suboticom i Somborom, koje je gradove srpska vojska posela još pre dva dana, prekinuta je telefonska veza.

Румунске чете у Ердељу. Пештански листови доносе, да румунске регуларне трупе после кратког боравка одлазе из Ердеља, и ако им је по једном прогласу румунског краља Фердинанда, који је доспео у руке мађарских власти, задатак био, да тиме насилничким путем припоје Ердељ румунској краљевини. Америка се преко свога посланика и оградила против таког самовољног поступка румунског.

Хохенцолерн Виљем и немачки главни штаб под оптужбом. — Немачки лист „Vorwärts“ јавља из Берна: Енглеско државно поверенство, које оптужује чланове немачке војске због повреде међународног права и ратних прописа, састоји се из 22 члана заступникâ ратног министарства, адмиралитета и звања за спољашње послове, даље познаваоцâ међународног права, новинара и појединих чланова сличних поверенстава осталих антантских држава. Оптужба гласи против бившег немачког цара и немачког главног штаба.

Mirovni kongres. Neki engleski listovi javljaju, da je konačno utvrđeno, da će se kongres za sklapanje svetskoga mira sastati u Versalju početkom 1919. godine.

По вестима из Ротердама су француске и америчке трупе поселе Мец.

Француски министар-председник Клемансо и председник републике Поенкаре су отпутовали у Алзас-Лорен.

Преваре највишег аустријског племства. Док се сав народ у некадашњој Аустро угарској монархији патио и оскудевао, дотле је највише племство живело исто онако у изобиљу као у мирно доба. Народно Веће у Чешкој открило је страшне преваре, које су починили чланови највишег аустријског племства. Нису се стидели, да преваре чине под заштитом „Црвеног Крста“. Они су живежне намирнице, које се нису могле у трговинама добивати, а које су биле опредељене за „Црвени Крст“, једноставно дали слати у своје кујне. Кад се то утврдило заплењеном преписком „Црвенога Крста“ обављена је претрага на жељезничкој станици, па је нађено 96 врећа белог брашна, 35 врећа каше, много стерилизираног млека и без броја друге робе. У превару су уплетени грофица Куденхове, гроф Ностиц и гроф Јулије Андраши, на чију је адресу одаслано 10 кгл. чоколаде. — Тако су, дакле, били честити они, који су досада водили аустријску политику.

Претплата и огласи шаљу се администрацији „Гласника“ Ср. Карловци. — За огласе плаћа се, кад се једампут уврсте: на целој страни К 100·—, на 1/2 стране К 60·—, на 1/4 стране К 35·—, на 1/8 стране К 20·—. **Мали огласник** до 5 редака К 5·—. За уврштење више пута према погодби.

Одговорни уредник: Др. Људевит Ауер. Штампа Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима 1918. — 352.